

MECANISME ALE DEZVOLTĂRII POLISEMIEI LA CONTACTUL TERMENILOR INFORMATICI CU LIMBA COMUNĂ

MONICA-MIHAELA RIZEA

Facultatea de Litere

Universitatea din București

monica_rizea21@yahoo.com

Un rol important în dezvoltarea **polisemiei terminologice** îl are fenomenul **migrării** termenilor, atât spre alte domenii, cât și spre limba comună, fiind determinat, în principal, de noile realități extralingvistice: pe de o parte tendința de *democratizare a cunoașterii* sau de *laicizare a științelor*, iar pe de altă parte dezvoltarea unor domenii interdisciplinare, unde specialiștii cu formații diferite sunt implicați în cercetarea aceluiași obiect de studiu.

Ne propunem evidențierea unor mecanisme ale dezvoltării polisemiei în cazul termenilor informatici (*limbajul informaticii reprezentând astăzi, nu numai pentru limba română, limbajul tehnic cu cea mai spectaculoasă ascensiune și cu cel mai puternic impact asupra limbii comune¹*), care migrează spre limba comună (interesându-ne, așadar, **polisemia extradomenială²**, referită în lucrările de specialitate și ca **dinamică/neologie semantică**).

Corpusul

Recurgând la un corpus reprezentat de arhiva electronică a unor publicații din diverse segmente de presă („22”, „Academia Cațavencu”, „Adevărul”, „Banii Noștri”, „Dilema Veche”, „Jurnalul Național”, „România Liberă”, „Săptămâna Financiară” ș.a - pe o perioadă cuprinsă între anul 2004 – 2009), dar evitând publicațiile cu profil informatic (vezi CHIP, PC World, PC Magazine, XtremePc ș.a.), care se adresează în primul rând specialiștilor în acest domeniu (tipul de discurs vizat fiind, deci, cel de vulgarizare, făcut de specialiști în grade diferite pentru nespecialiști) s-au studiat ocurențele unor termeni (la origine specializați) informatici, de cele mai multe ori existând posibilitatea deducerii unor mecanisme și „strategii” ale modificării/evoluției semantice, în momentul în care, în cazul unităților analizate sunt detectate, la nivelul textelor, schimbări ale preferințelor contextuale („*a detecta o modificare de sens însemnând a detecta în texte o modificare a regulilor de uzaj*” - V. Nyckees 2000).

Mecanisme ale dezvoltării polisemiei

În urma analizei corpusului s-au putut distinge o serie de mecanisme ale dezvoltării polisemiei: termenii își extind utilizarea (în contextul permisiv al limbii generale) prin metaforă sau metonimie, „exploatând” contextul imediat, care poate fi atât un 1. **alt termen despecializat, informatic** (care, *de cele mai multe ori* se întâmplă să corespundă unui alt cuvânt, mai vechi în limbă, fiind vorba, așadar, de o terminologizare a unei unități deja existente în vocabularul general, fie prin traducerea termenului specializat din altă limbă – în cazul nostru engleza – și împrumut de sens, fie pe teren propriu) sau **aparținând altui domeniu**, cât și 2. **un cuvânt al limbii generale**.

Metafora

În cazul extinderii **metaforice**, putem vorbi despre un traseu metaforic pe teren românesc, sau despre refacerea traseului metaforic, când este vorba de **calc semantic** (vezi R. Zafiu 2001: 89), în situația terminologiei informatice, modelul fiind aproape exclusiv limba engleză.

Mecanismul constă în **extinderea prin analogie a uzului termenului informatic, pe baza rețelei de senzori a cuvântului polisemantic din contextul imediat**. Extinderea metaforică se poate manifesta și pe baza rețelei de sinonime (de cele mai multe ori fiind vorba de sinonimie în sens larg) care caracterizează un anumit sens al cuvântului din contextul imediat.

1. Deosebit de interesantă este utilizarea lui ACCESA în contextul (imediat) ZONĂ, polisemantic în limbă:

a. A ACCESA este atestat în română (și) în contextul informatic ZONĂ (a **site-ului/de Internet/de upload/de blog** ș.a), cuvântul românesc mai vechi în limbă traducând termenul informatic englezesc FIELD și calchiind sensul specializat de „a designation for a group of data. For instance, a program that asks for your name keeps that data in a field, stored on a disk drive, in a file, within the file within a record. A field does not have any restrictions as to how large or small it can be.”(Computer Telephony & Electronics Dictionary and Glossary); „An area of a database record, or graphical user interface form, into which a particular item of data is entered.”(Free Online Dictionary of Computing) fiind înregistrat, spre exemplu, și de DICȚIONAR DE INFORMATICĂ 2003 (Zonă s.f. (engl. field) *Ansamblu de poziții în memorie, într-o listă etc., conținând informații cu aceeași semnificație.*).

Sunt atestate exemple precum:

„Pentru A ACCESA zona privată a acestui site vă rugăm să vă autentificați.”³

„Conectarea la Intranet
Pentru a putea ACCESA zona de Intranet, trebuie să accesați linkul Intranet din meniul de jos.”⁴

„Autentificați-va pentru A ACCESA zona privată a site-ului.”⁵

„Pentru A ACCESA zona de upload va rugăm completați formularul alăturat.”⁶

„Dacă dorești să afli mai multe despre fata neoficială BRGWork poți ACCESA zona de blog cu testimoniale și poze.”⁷

b. În limba română, ACCESA ajunge să fie utilizat însă și în contexte precum ZONĂ de dezvoltare/ZONĂ de bucurie/ZONĂ de investitori străini ș.a.m.d, prin analogie, pe baza rețelei de sensuri ale cuvântului polisemantic:

„Cresterea valorii adaugate a serviciilor pentru afaceri (organizare de evenimente, dar și ACCESAREA zonei de investitori străini prin intermediul unui Centru de asistență).”⁸

„Nicio minte nu poate ACCESA o zonă de bucurie din una de suferință cum nici o minte deprimată profund nu poate găsi resurse pentru idei mărețe.”⁹

„Termenul pina la care pot fi depuse documentele pentru ACCESAREA zonei de Dezvoltare din Alba Iulia a fost prelungit prin hotărîre a Consiliului local, pina la data de 31 octombrie 2007, decizie prin care alesii au incercat sa impulsioneze concurenta dintre investitori. Tot in acest sens a fost constituita o comisie de evaluare a cererilor de exprimare a interesului si a fiselor de prezentare a firmelor si activitatii lor economice.”¹⁰

c. Același mecanism poate fi invocat și în cazul utilizării lui ACCESA în contexte precum ZONĂ (de cățărare/de festival/rezidențială/de sud-est a Europei ș.a):

„Pentru a ACCESA zona de cățărare (Colibri) puteți urma unul din cele două drumuri de acces.”¹¹

„Este necesar să pastrati și să aratați bratara, nu numai pentru a ACCESA zona de festival, ci și pe tot parcursul zilelor și în cadrul zonei de festival.”¹²

„TRANSPORTUL public în Sibiu prin intermediul sistemului de cai ferate este cuprins și în noul Plan Urbanistic General al Sibiului. [...] acest document include și posibilitatea prelungirii liniei de cale ferată înspre viitorul cartier rezidențial vest. "Valorificarea acestei oportunități este preluată în PUG prin rezervarea culoarului necesar acestei linii (și dublării acesteia) și prin prelungirea ei spre nord pentru ACCESAREA zonei rezidențiale", se mai arată în PUG”.¹³

ACCESA își extinde apoi utilizarea din contextul ZONĂ și în contexte precum SAT, ORAȘ, DRUM ș.a. prin „derivare sinonimică” – sinonimie în sens larg (vezi I. Coteanu 1985):

„*Satul poate fi ACCESAT de pe drumul E578 dintre Miercurea Ciuc și Gheorgheni, din direcția Racu pe drumul județean 124, sau de pe drumul național 12A dintre Miercurea-Ciuc și Ghimes, din direcția Frumoasei pe drumul județean D124, respectiv cu trenul care circula pe ruta Miercurea Ciuc - Ghimes.*”¹⁴

„*Posibilități de programe de agrement:*

- excursii în circuit sau stea, de una sau mai multe zile, cu autocar, după solicitări;
- drumeții montane la cabana Harghita-Mădăraș (1794 m), pe **drumul forestier. Poate fi ACCESAT de la Pensiunea Filio pe jos sau cu autoturism. În timpul iernii amatorii de schi au la dispoziție mai multe partii cu teleferic.”¹⁵**

„*Rm. Valcea - Obarsia Lotrului este un drum complet asfaltat posibil de ACCESAT cu orice masina. Obarsia Lotrului - Petrosani se poate merge cu Dacia fara nici o problema dar, daca ploua sau tocmai a plouat sunt namoale imense in care se ascund bolovani. Se poate si cu autocarul.*”¹⁶

„*Zona cuprinde un singur oraș, Miercurea Nirajului situată în mijlocul cursului râului Niraj, la 22 km distanță de Tg.-Mures de unde poate fi ACCESAT pe DJ 135 și DJ 151. Dinspre orașul Sovata se poate ajunge în Valea Nirajului pe DJ 153 și DJ 136. Zona desemnată cuprinde un număr de 10 comune și 29 sate, unele unite între ele. Este ușor accesibil dinspre vest (Tg. Mures) și pe drumul național E 60, DN 15, sau drumul principal 13a. Zona mai poate fi accesat și dinspre sud-vest din comuna Bălăușeri aflată pe drumul național E60 și dinspre nord (orașul Reghin) pe DN 15. Comuna Bălăușeri este un nod rutier foarte important iar orașele Reghin și Sovata centre turistice foarte importante și frecvent vizitate atât de turiști de la noi din țară cât și din străinătate.*”¹⁷

„*[...]acesta fiind drumul de centură care leagă șoseaua spre Cluj și Timișoara de vama Borș, drum ce poate fi ACCESAT și de autocamioane.*”¹⁸

„*Orașul este accesibil, deoarece se află pe drumul național 12, care traversează orașele Sf. Gheorghe și Miercurea Ciuc, și poate fi ACCESAT și dinspre Brașov și dinspre Tg. Mureș.*”¹⁹

„*Sudul lacului poate fi ACCESAT pe drumul dintre Navodari și Sibioara. Estul lacului Tasaul și lacul Corbu sunt accesibile de pe drumul național 22B, între Corbu și Navodari.*”²⁰

Evoluția contextual-semantică a lui ACCESA în exemplele citate poate fi însă motivată și prin **calc semantic**: ACCESA (a cărei legătură cu verbul englezesc TO ACCESS este stabilită, la nivelul limbii comune, prin sensul înregistrat de dicționarele generale sub marca **inform.**), ar ajunge să calchieze sensurile mai noi, generale, dezvoltate (posibil) prin derivare semantică de la sensul informatic, de corespondentul său, în limba engleză:

Oxford Advanced Learner's Dictionary înregistrează verbul **ACCESS** cu **s1. (computing) to open a computer file in order to get or add information** și **s2. (formal) to reach, enter or use sth.: The loft can be accessed by a ladder.**

De asemenea, **Encarta World English Dictionary** acordă mai mare atenție sensurilor generale ale acestui verb, înregistrând **ACCESS** cu **s1. enter place: to find a means of entering or approaching a place**, **s2 get information: to have the opportunity or right to experience or make use of something** și **s3 call up data: to retrieve data or a computer file: The program can be accessed using the correct password.**

Facem clarificarea că ordinea apariției sensurilor este cea prezentată de dicționarul OXFORD, sensurile mai generale ale lui TO ACCESS manifestându-se mai târziu. Reținem, din acest punct de vedere, atât nota de uzaj înregistrată de **Encarta World English Dictionary** („*It is entirely appropriate to use ACCESS as a verb in computing contexts, as in had to access several complex spreadsheets, but some critics resist its use in general contexts such as accessing bank accounts or biographical information.*”), cât și comentariul lui H. Béjoint 2001: 58, care face referire la **ordonarea cronologică** a sensurilor în **Oxford English Dictionary (OED)** și al lui J. Considine 1997: 234, tot cu referire la OED: „*The senses of polisemous words are being arranged in historical order, or in historical order within historically ordered branches.*” Mai mult, cercetând ediții mai vechi ale dicționarelor limbii engleze, se poate observa

că acestea înregistrează un singur sens, cel informatic (alta fiind situația în momentul în care sensurile generale ale lui TO ACCESS ar fi precedat sensul informatic).

Așadar, în română, ACCESA ar ajunge să fie tot mai des folosit cu sensurile de (*a avea dreptul sau posibilitatea de*) a intra, a ajunge undeva, a pătrunde într-un loc (vezi **s2**. din **Oxford Advanced Learner's Dictionary**, respectiv **s1**. din **Encarta World English Dictionary**) în contexte generale, atipice precum ZONĂ (de cățărare/de festival/rezidențială/de sud-est a Europei), DRUM (forestier/de centură-național), SAT, ORAȘ ș.a.m.d., după modelul limbii engleze.

2. Un alt exemplu de extindere metaforică este utilizarea lui ACCESA în contextul PROGRAM:

ACCESA care în terminologia informatică apare și în contextul PROGRAM, ajunge, prin analogie, să se extindă asupra altor tipuri de program, extinderea metaforică realizându-se și în acest caz pe baza relației de sensuri a cuvântului polisemantic, în contexte de genul:

„ACCESAREA PROGRAMELOR CANALULUI DE ȘTIRI”, unde sensul devine pentru vorbitorul obisnuit ACCESA = a viziona, a urmări („EuroNews a anunțat ca va lansa un serviciu de televiziune pe internet care va permite ACCESAREA în direct a programelor canalului de stiri “ – B.N., 10.07.2007), „ACCESAREA UNUI PROGRAM DE CERCETARE” („Cum tradiția la noi este ca sumele destinate granturilor să fie cu cel puțin un ordin de mărime mai mici, decât cele pentru proiecte, se pot întrevedea, de pe acum, dificultățile financiare prin care vor trece cei care vor ACCESA acest program (Programul 3 al PNCDI-2, intitulat "Idei" – R.L., 12.05.2007) unde ACCESA dezvoltă, prin utilizarea în presa adresată publicului larg, sensurile de a alege ; a se implica în, sau în relație cu terminologia economico-financiară: „ACCESAREA PROGRAMELOR DE FINAȚARE, A PROGRAMELOR PHARE, SAPARD” („De acum încolo se va putea face plata mult mai repede și se va simplifica procedura de ACCESARE a programului SAPARD.” – B.N. 12.08.2005 ; „Fermierii care vor să-și cumpere un tractor nou au de ales între a accesa fondurile puse la dispoziție de autoritățile române în cadrul programului „Rabla“ și a opta pentru programul de cofinanțare europeană pentru achiziția de utilaje agricole, în cadrul Programului Național de Dezvoltare Rurală (PNDR). Opțiune care trebuie exercitată pentru că, potrivit reglementărilor comunitare, nu este permisă ACCESAREA concomitentă a celor două programe, deoarece Uniunea Europeană consideră că fermierul ar beneficia de un dublu ajutor financiar.

În cazul în care programul „Rabla“ va demara, în prima lună de la deblocarea fondurilor va avea loc procedura de selectare a societăților producătoare sau distribuitoare de tractoare și utilaje agricole. Ulterior, programul va fi ACCESAT de fermieri. ” S.F., 15.08.2008 ; „Intreprinderile mici și mijlocii vor avea la dispoziție, în scurt timp, un Ghid al surselor de asistență, care va oferi micilor afaceriști informații complete cu privire la toate tipurile de asistență din fonduri naționale și internaționale, criteriile de eligibilitate și condițiile de ACCESARE a acestor programe.” S.F., 03.05.2005) ș.a.

Metonimia

În cazul extinderii metonimice putem vorbi de **extinderea uzului termenului informatic în diverse contexte, ca urmare a unui lanț de transferuri metonimice care afectează cuvântul cu care termenul formează sintagmă. Uneori, și în cazul unora dintre contextele astfel obținute, propagarea termenilor se realizează pe baza rețelei de sinonime (sinonimie în sens larg) a cuvântului din contextul imediat al termenului.**

1. De pildă, **ON-LINE** și-ar extinde uzul după următorul traseu:

site on-line → (site care găzduiește o) **publicație on-line** / (site al unei) **instituții on-line** / (site de prezentare a unui) **produs on-line** / (site prin intermediul căruia sunt accesate/cumpărate) **servicii / informații on-line** ș.a. → sensul de [+ prin intermediul rețelei INTERNET] [+INTERACTIV] pe care-l dobândește ON-LINE în astfel de contexte implică desfășurarea unor **activități on-line** din partea unor utilizatori (**a citi on-line / a cumpăra on-line / a tranzacționa on-line / a promova on-line** ș.a.) ON-LINE ajunge să desemneze, așadar, orice activitate desfășurată de utilizatori prin intermediul rețelei INTERNET.

Spre exemplu, interpretarea noastră este că o sintagmă precum **publicație ON-LINE** a fost obținută prin extinderea uzului termenului informatic într-un context (**publicație**) obținut prin transfer metonimic, fiind vorba de fapt de un **site** care găzduiește o **publicație** (conținut pentru recipient). Tot astfel interpretăm și extinderea termenului în contextul **a citi ON-LINE** (*Monetarizarea sau cine plătește pentru a citi presa online*), ca urmare a metonimiei consecință pentru cauză (o publicație **ON-LINE** implică o

activitate **ON-LINE** (a citi, în cazul de față) din partea unui utilizator.) În astfel de contexte, sensul pe care îl dobândește **ON-LINE** este, așadar, de [+ prin intermediul rețelei INTERNET] [+INTERACTIV].

Propagarea lui ON-LINE are loc ca urmare a unor transferuri metonimice care afectează cuvântul care reprezintă contextul său imediat :

ON-LINE și-ar extinde utilizarea în contextul **produs** ca urmare a unui transfer metonimic, fiind vorba de fapt de *un site de prezentare a unui produs ON-LINE*; mai departe, **produs ON-LINE** implică o anumită **activitate ON-LINE** (a cumpăra, a tranzacționa, a verifica ș.a.) din partea unui utilizator (un exemplu de genul **a cumpăra ON-LINE** ar fi obținut ca urmare a unui transfer metonimic – consecință pentru cauză – de la **produs ON-LINE**). Pentru înfățișarea propagării metonimice a lui ON-LINE au fost alese contexte generale, în scopul de a atrage atenția asupra calității termenului de a se combina și cu hiponimele respectivelor cuvinte: de pildă, în cazul sintagmei **publicație ON-LINE: avem ziar / cotidian / revistă / dicționar ș.a. ON-LINE**.

Exemplele analizate mai sus, care conțin termenul informatic ON-LINE sunt atestate și în limba engleză, de aceea nu putem exclude o atare evoluție semantică sub influența limbii engleze.

Ilustrative sunt, în acest sens, atât definițiile lui ON-LINE din LONGMAN DICTIONARY OF CONTEMPORARY ENGLISH, sau din CAMBRIDGE ADVANCED LEARNER'S DICTIONARY, dar și contextele („usage examples”) înregistrate de WEBSTER'S NEW WORLD COLLEGE DICTIONARY, 4TH ED.

online

1 connected to other computers through the Internet, or available through the Internet [≠ offline]:

All the city's schools will be online by the end of the year.

2 directly connected to or controlled by a computer [≠ off-line]:

an online printer

—**online** *adverb*:

The reports are not available online yet.

(<http://www.ldoceonline.com/dictionary/online>)

online

adjective (also **on-line**)

describes products, services or information that can be bought or used on the Internet:

an online newspaper/magazine/dictionary

online banking/shopping

online

adverb (INTERNET)

(also **on-line**)

bought, used, etc. using the Internet

Have you ever bought anything online?

This dictionary went online in 1999.

be online

to be able to use email or the Internet

I'll send you my email address once I'm online.

(<http://dictionary.cambridge.org/results.asp?searchword=ONLINE>)

Ilustrative sunt și contextele („usage examples”) înregistrate de WEBSTER'S NEW WORLD COLLEGE DICTIONARY, 4TH ED.:

Adjective complement with noun phrase

- **buy**: Buy Pet Supplies Online in Our Pet Superstore Buy pet supplies online at discount prices in our pet shop.
 - **sell**: Sign up with eBay.co.uk and begin buying and selling bank items online.
 - **renew**: You can see which items you have on loan, any items you have reserved, and you can renew items online.
 - **read**: The pertinent section is below, but you can read the whole debate online.
 - **put**: Over the course of the next few months, we will be putting more detailed information online.
- Modifies a noun
- **catalog**: You can order any of our publications from us free of charge by using our online catalog.
 - **store**: Check all the latest deals below from leading online stores.
 - **booking**: The site has an easy-to-use car finder and online booking.

- shop: High Peak Leisure have released a new online shop.
- resource: Families online Large information resource for families with young children.
- form: Remember, you should use the online forms to file your Response.
Modifying Another Word
- securely: You can book securely online, using a credit or debit card.
Used with adjective complement
- apply: In some cases you can apply online by clicking on a red, flashing How do I apply?
- donate: If you've got a CAF Charity Card Account you can now donate online by using your account details.
- register: It really couldn't be simpler - register online to host your dinner at the POWER Inquiry website call them on 0845 345 5307.
- purchase: Members of the public You can order and purchase online any of the products in the public shopping area - Public Shop.
- publish: A current edition is published free online every month, and an archive file is available.
Preposition: from
- ireland.com: The Irish Times Sudoku - Ireland.com, Ireland Get your daily dose of Sudoku online from ireland.com.
Preposition: with
- wording: Telephone: 0116 287 2665 Ballistic Blue Order online with wording created entirely by you.
(<http://www.yourdictionary.com/examples/online>)

2. Un alt exemplu este ACCESA, unde avem de-a face cu un caz special: ACCESA determină un transfer metonimic în cazul cuvântului cu care intră în context, iar noul context format, determină o modificare metonimică în cazul lui ACCESA însuși:

Într-un context precum „*Peste 1.500 de scriitori români contemporani, ACCESAȚI pe internet. Peste 1.500 de scriitori români contemporani din țară și din diaspora vor avea, începând de astăzi, un site, www.scriitorirromani.ro.”* (A., nr. 4854, 2006) ACCESA este interpretat de vorbitorul comun prin **a consulta, a studia, a se informa asupra**. Transferul metonimic are loc în două etape: mai întâi ACCESA determină un transfer metonimic, pe baza principiului economiei în exprimare, în cazul contextului său imediat. Deci, de la A ACCESA **site-uri care conțin informații despre scriitori** (scriitorii putând fi utilizați aici și cu sensul metonimic, de operă a scriitorilor), se ajunge la A ACCESA SCRITORII.

Traseul extinderii contextuale a lui ACCESA ca urmare a unui lanț de transferuri metonimice poate fi reprezentat astfel: *ACCESA site-uri (cu informații despre scriitori) → ACCESA informații (despre scriitori) → ACCESA scriitori*.

Noul context creat produce o modificare metonimică în cazul lui ACCESA însuși, al cărui sens devine din „a intra într-o rețea/într-un program”, așa cum este înregistrat în DCR, **a consulta, a studia, a se informa asupra**, ca urmare a metonimiei cauză pentru efect (accesarea site-urilor cu informații despre scriitori/operele acestora ar avea drept consecință consultarea, studierea, informarea asupra scriitorilor/operei). Acest mecanism este larg întâlnit: de la A ACCESA site-uri care oferă informații sau care conțin hărți, imagini se ajunge, prin transfer metonimic, direct la ACCESA imagini, hărți, informații, apoi prin alt transfer metonimic, asupra lui ACCESA însuși, se ajunge la a **cerceta, a analiza** hărți, imagini ș.a.

3. De asemenea, foarte des întâlnit este ACCESA în contexte precum „**credit**”, „**bani**”, „**finanțări**”, „**fonduri**”, „**card**” ș.a, termeni ce aparțin domeniului economico-financiar. De la „ACCESAREA sistemelor informatice ale automatelor bancare (ATM-uri), sau a sistemelor informatice de tranzacții bancare, încasări și plăți ș.a., s-a ajuns la dezvoltarea unor sintagme precum „ACCESAREA cardului”, „ACCESAREA banilor”, „ACCESAREA de fonduri” ș.a..

După părerea noastră, astfel de construcții au luat naștere printr-o serie de **metonimii**: de la „ACCESAREA sistemului informatic” (cu care sunt prevăzute ATM-urile) prin intermediul cardului s-a ajuns la „ACCESAREA cardului.” („*Documentele necesare la ACCESAREA cardului BCR-MasterCard-Altex sunt copia actului de identitate și documentele care atestă realizarea de venituri*” - B.N. 24.08.2005); de la „ACCESAREA cardului [pentru a extrage o sumă de bani]”, se ajunge la „ACCESAREA banilor / a sumelor de bani.” („*Împrumuturi pentru ACCESAREA banilor europeni nerambursabili*” - A., nr.5144, 2007; „*Alegerea momentului optim de contractare a unui împrumut va permite ACCESAREA unei sume mai mari de bani*” -

B.N. 08.12.2005). Apoi, prin **derivare sinonimică** se creează contexte precum *ACCESAREA fondurilor/ creditelor/ împrumuturilor* (vezi analiza de mai jos) ș.a. Tot astfel, de la „ACCESAREA sistemelor informatice [pentru efectuarea de tranzacții bancare, încasări și plăți]” s-a ajuns la „ACCESAREA plăților” („identificare a parcelelor agricole, instrument necesar pentru ACCESAREA platilor directe din agricultura pentru 2007”, B.N.10.01.2006) etc.

Situațiile analizate arată, așadar, că avem de-a face cu **propagarea acestui termen și pe baza rețelei de sinonime (sinonimie în sens larg) a cuvântului din contextul său imediat**. Putem vorbi în acest caz de procedeu analizat de I. Coteanu 1985 ca *derivare sinonimică*²¹, ACCESA apărând în combinații cu termeni care implică într-un fel sau altul conceptul de BANI: **a. BANI** („Împrumuturi pentru ACCESAREA banilor europeni nerambursabili” - A., nr.5144, 2007; „autoritățile județene vor putea ACCESA bani din fondul „Solidaritatea”” - R.L., 03.06.2006); **b. SUMĂ DE BANI** („Alegerea momentului optim de contractare a unui împrumut va permite ACCESAREA unei sume mai mari de bani” - B.N. 08.12.2005); **c. FINANȚĂRI** („...eligibilitate în procedurile de achiziții publice și de ACCESARE a finanțării internaționale” - B.N., 16.09.2005); **d. FONDURI** („Ce înseamnă ACCESARE de fonduri naționale, înseamnă încredere în fondurile naționale?” A.C., nr.15, 2007); **f. ÎMPRUMUTURI** („...companiile mai mici și cele care apelează pentru prima dată la finanțare bancară vor fi îndrumate în special spre ACCESAREA de împrumuturi în lei - B.N., 12.09.2005); ”) **g. AJUTOR FINANCIAR** („Un prim pas pentru ACCESAREA ajutorului financiar este completarea formularului de cerere și formularului declarației pe propria răspundere;” - B.N. 17.10.2005); **h. CREDIT** („Ca persoane fizice, la fel de bine ne putem adresa și altor instituții de pe piața românească pentru ACCESAREA unui credit” - B.N. 28.06.2004); **i. PLĂȚI** („...sistemul de identificare a parcelelor agricole, instrument necesar pentru ACCESAREA platilor directe din agricultura pentru 2007 - B.N. 10.01.2006”); **j. ASISTENȚĂ FINANCIARĂ** („...programe speciale de promovare și pregătire a sectorului economic în vederea ACCESARII acestui tip de asistență financiară în condiții optime și eficiente” - B.N. 23.03.2006); **k. RESURSE (EUROPENE)** („Trebuie să învățăm SA ACCESAM resurse europene” - B.N. 20.06.2007”); **l. SURSĂ DE FINANȚARE** („Vom căuta soluții de folosire cât mai eficiente a banilor și de ACCESARE a cât mai multe surse de finanțare” - 22, nr, 779, 2005); **m. SUBVENȚII** („In 2007, agricultorii nu pot ACCESA nici subvențiile de la UE” - R.L., 08.09.2007) ș.a.

Concluzii

Termenii informatici precum *A ACCESA, INTERFAȚĂ, ON-LINE, A PROCESA, VIRUS / A VIRUSA ș.a.*, frecvent utilizați în presa actuală, pierd caracterul monoreferențial și monosemantic, participând la un proces de lexicalizare, prin dezvoltarea de sensuri conotative în relația cu limba comună sau cu alte terminologii. Rezultatul este cu atât mai interesant, cu cât acești termeni informatici, deși frecvent atestați în mass media, nu sunt înregistrați în principalele dicționare generale.

Cauza generală a producerii acestor modificări de sens este una extralingvistică, *informatizarea*, fenomen care a cuprins într-un ritm alert toate domeniile, așa că ne putem aștepta ca mulți termeni informatici să fie transferați nu numai în limba obișnuită, ci și altor terminologii (prin intermediul limbii comune, sau nu).

Deși domeniul informaticii cunoaște o evoluție extraordinară (informatica fiind în prezent unul dintre cele mai dinamice domenii ale cunoașterii umane, înregistrând, pe zi ce trece, progrese tot mai mari), manifestată la nivel internațional, cu importante consecințe de ordin lingvistic, înregistrarea avântului terminologiei informatice este slab reprezentată la nivelul dicționarelor generale ale limbii române, de unde ar decurge necesitatea de corelare a dicționarelor cu realitatea limbii române actuale în ceea ce privește reprezentarea terminologiei informatice (prin înregistrarea de termeni sau sensuri noi, inclusiv evidențierea dinamicii semantice pe care o manifestă termenii care migrează spre limba comună).

NOTE :

¹ R. Zafiu 2001: 86.

² Luând în calcul situația de migrare a termenilor spre LC, literatura de specialitate este dominată de două perspective, în funcție de situarea obiectului de studiu, termenul, într-un sistem **binar** sau **ternar** :

Într-un sistem **binar** (termen vs. cuvânt), **polisemie** (extradomenială) înseamnă **derivare semantică** (deși, cum vom arăta în continuare, în interpretarea noastră, polisemia extradomenială nu se reduce la acest fenomen), în momentul în care termenul migrează spre limba comună și dezvoltă, plecând de la sensul la origine specializat, noi sensuri conotative prin încălcarea registrului stilistic. De aceea, fenomenul este recunoscut și ca **dinamică semantică**, **neologie semantică** (M.F. Mortureux 1997: 117-120), **schimbare de sens** sau **tropi** (V. Nyckees 1998: 105-133; A. Lehmann și F. Martin-Berthet 1998: 78-90), **evoluția sensului** (A. Nicklas-Salminen 2003: 159-165) sau, la modul general, de **conotații** (B. Spillner 1994: 53).

Într-un sistem **ternar**, unitatea lexicală nu este propriu-zis nici termen, nici cuvânt, ci activează, în funcție de situația de comunicare, caracterul specializat sau nonspecializat. Așadar, din această perspectivă, **specializarea este o trăsătură activabilă contextual. Cele două fațete activabile contextual păstrează între ele o legătură polisemică.** Această ipoteză este susținută de M. T. Cabré, din perspectiva unei **teorii comunicative a terminologiei** (vezi, spre exemplu, M. T. Cabré 2000 : 30, 33, 34; M. T. Cabré și A. Adelstein 2002: 1, 8, 15 ș.a.).

Noi am optat pentru prima situație, în tradiția studiilor despre polisemie terminologică dezvoltate la noi.

Din punctul nostru de vedere, **polisemia extradomenială** (sau polisemia ca urmare a migrării termenilor specializați spre limba comună) se definește ca *tip de polisemie ce se manifestă în afara domeniilor specializate, fie ele domenii de origine sau domenii-receptor, ca urmare a migrării termenilor spre limba comună, care îi poate pune în relație, prin intermediul presei de largă circulație (vezi corpusul), și cu alți termeni despecializați proveniți din alte domenii, admitându-se că libertățile combinatorii pot fi mult mai mari.* Interesează utilizările concrete ale termenilor în texte cu grad inferior de specializare sau chiar comunicarea obișnuită.

³ <http://www.hostmpro.com/index.php/ro/component/user/login.html>.

⁴ <http://www.mmuncii.ro/ro/ajutor-231-view.html>.

⁵ <http://forum.joomla.ro/modificare-mesaj-de-login-t7597.0.html>.

⁶ www.magazinuldetablouri.ro/efecte.html.

⁷ http://www.wtusa.ro/work_and_travel/firme_romania/belrao_grup.

⁸ <http://www.icc.ro/activitate/sedinte/2005/25.01.05/A1.pdf>.

⁹ <http://octavianpaler.ro/comentarii-si-citate/drumul-spre-maine/>.

¹⁰ http://www.monitorulab.ro/cms/arch/m_ab/weektitles/2007-10-01.html.

¹¹ <http://cluburimontane.org/bin/liste/index.php?lng=ro&id=39399>.

¹² <http://www.bestfest.ro/editia2009/romana/faq/index.html>.

¹³ <http://www.sibiuvirtual.ro/stiri/index.php?id=5626>.

¹⁴ www.cazaretransilvania.ro/Nadejda1p.html.

¹⁵ <http://www.turismdevis.ro/cazare-pensiuni/cazare-Odorheiu-Secuiesc-HR/Pensiunea-mikes.html>.

¹⁶ www.daciaclub.ro/Obarsia-Lotului-t14917.html.

¹⁷ <http://milvus.ro/RO/the-niraj-valley-as-natura-2000-site-2005>.

¹⁸ www.euroglas.ro/index.php?do=profil.

¹⁹ <http://www.zenitpanzio.ro/index.php?cat=2>.

²⁰ http://iba.sor.ro/aia_lacul_tasaul.htm.

²¹ I. Coteanu, 1985: 58-59: „Procedeu constă în asocierea termenului care conține o noutate cu seria lui semantică”

BIBLIOGRAFIE

- Béjoint, H. 2001 – Modern Lexicography: An Introduction, Oxford University Press, USA.
- Bidu-Vrânceanu, A. 2007 – Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte., Editura Universității din București.
- Cabré, M. T. 2000 – Sur la représentation mentale des concepts: bases pour une tentative de modélisation, în H. Béjoint și Ph. Thoiron 2000, pp.20-37.
- Cabré, M. T. și Adelstein, A. 2002 – The Specificity of Units with Specialized Meaning: Polysemy as Explanatory Factor în *D.E.L.T.A.* nr. 18: ESPECIAL, São Paulo, pp. 1-25.
- Considine J. 1997 – Etymology and the Oxford English Dictionary: a response, în *International Journal of Lexicography*, 10(3):234-236, Oxford University Press, USA.
- Coteanu, I. 1985 – Limba Română Contemporană. Vocabularul, Ed. Didactică și Pedagogică, București, pp. 58-59.
- Lehmann, A., Martin-Berthet, F. 1998 – Introduction à la lexicologie. Sémantique et morphologie, Dunod, pp. 78-90.
- Mortureux M.F. 1997 – La lexicologie entre langue et discours, Ed.Sedes, Paris.
- Niklas-Salminen A. 2003 – La lexicologie, Armand Colin, Paris, pp. 159-165.
- Nyckees, V. 1998 – La sémantique, Paris: Belin, pp. 105-133.
- Nyckees, V. 2000 – Changement de sens et déterminisme socio-culturel, în *Théories contemporaines du changement sémantique*, Leuven: Peeters Société de Linguistique de Paris, pp.31-58.
- Spillner, B. 1994 – Terminologie et connotations, D. Candel (ed.): *Français scientifique et technique et dictionnaire de langue*, Paris, p. 53.
- Trif R. 2006 – Influența limbii engleze asupra limbii române în terminologia informaticii, București, Academia Română.
- Zafiu, R. 2001 – Diversitatea stilistică în româna actuală., (informatica – pp. 86-90), Editura Universității din București.

DICTIONARE

- DEX – Dicționar explicativ al limbii române, ed. a 2-a, coord. Ion Coteanu, Luiza și Mircea Seche, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.
- DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, coord. Eugenia Dima, Ed. ARC& GUNIVAS, 2007.
- DCR – Dicționar de cuvinte recente, ed. a 2- a, Florica Dimitrescu, Ed. Logos, 1997.
- DLR – Dicționarul limbii române. Serie nouă, Editura Academiei 1965 și urm.
- MDN – Marele dicționar de neologisme, Marcu Florin, Ed. Saeculum Vizual, 2008.
- NDU – Noul dicționar universal al limbii române, ed. a 3-a, Ioan Oprea, Carmen Gabriela Pamfil, Radu Rodica, Zăstroiu Victoria, Ed. Litera Internațional, 2008.

DICTIONARY.COM

<http://dictionary.reference.com/>

ENCARTA® WORLD ENGLISH DICTIONARY

[NORTH AMERICAN EDITION]

<http://encarta.msn.com/encnet/features/dictionary/dictionaryhome.aspx>

CAMBRIDGE ADVANCED LEARNER'S DICTIONARY

<http://dictionary.cambridge.org/>

ULTRALINGUA ENGLISH DICTIONARY

<http://ultralingua.com/onlinedictionary/>

WEBSTER'S NEW WORLD COLLEGE DICTIONARY, 4TH ED.

<http://www.yourdictionary.com/>

Dicționar de informatică, coord. Pierre Morvan (LAROUSSE), Ed. Niculescu, București, 2003.

COMPUTER TELEPHONY & ELECTRONICS DICTIONARY AND GLOSSARY

<http://www.csghnetwork.com/glossary.html>

WEBOPEDIA

<http://www.webopedia.com/>

DICOREALITER [Lexicul termenilor de baza din informatică,](#)

[Lexic panlatin al internetului,](#) [Lexic panlatin al comerțului electronic](#)

<http://dti1.unilat.org/realiter/search.php?lang=rum>

FREE ON-LINE DICTIONARY OF COMPUTING

<http://foldoc.org/Free+On-line+Dictionary+of+Computing>

ONLINE DICTIONARY FOR LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

<http://lu.com/odlis/>

IZVOARE

„22”, săptămânal, București.

„Academia Cațavencu” (A.C.), săptămânal, București.

„Adevărul” (A.), săptămânal, București.

„Banii Noștri” (B.N.), săptămânal, București.

„Dilema Veche” (D.V.), săptămânal, București.

„Jurnalul Național” (J.N.), cotidian, București.

„România Liberă” (R.L.), cotidian, București.

„Săptămâna Financiară” (S.F.), săptămânal, București.